НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ,
ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ:

ВИМІРИ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ (УКРАЇНСЬКИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДИСКУРСИ)









30 травня 2024 р.
Київ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ,
ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ:

ВИМІРИ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ (УКРАЇНСЬКИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДИСКУРСИ)









30 травня 2024 р.
Київ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

УДК

Всеукраїнська науково-практична конференція проводиться відповідно до плану роботи Національної академії педагогічних наук України

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки НАПН України Протокол № 7 від 21 червня 2024 р.

Редакційна колегія:

О.М. Топузов, доктор педагогічних наук, професор — *голова ред. кол.;*

С.О. Сисоєва, доктор педагогічних наук, професор — *заст. голови ред. кол.*;

Н.П. Дічек, доктор педагогічних наук, професор;

М. Д. Култаєва, доктор філософських наук, професор;

К.Ю. Ладоня, *відповідальний редактор.*

Історія та філософія освіти в незалежній Україні: виміри історичної пам'яті (український і зарубіжний дискурси) : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції / ред. кол.: Топузов О.М., Сисоєва С.О., Дічек Н.П.; Култаєва М.Д.; Ладоня К.Ю. / за наук. ред. Н.П.Дічек; 30 травня 2024 р., м. Київ, Інститут педагогіки НАПН України. – [Електронне видання]. – Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2024. — 156 с.

ISBN 978-966-644-760-2

Збірник містить матеріали і тези виступів учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Історія та філософія освіти в Україні: виміри історичної пам'яті (український та зарубіжний досвід)», проведеної у змішаному форматі 30 травня 2024 р. в Президії НАПН України, м. Київ.

У матеріалах відображено осмислення сучасними освітянами, науковцями і практиками, феномена історичної пам'яті як питомого чинника формування національної самоідентифікації української молоді і як важливого складника фахової підготовки майбутніх освітян в умовах збройного супротиву українців агресії рф.

УДК

Матеріали подано в авторській редакції, за достовірність фактів, цитат, посилань на джерела та вживання назв документів, власних імен тощо відповідають автори публікацій.

ISBN 978-966-644-760-2

© НАПН України, 2024
© Інститут педагогіки НАПН України, 2024



ПРОБЛЕМНЕ ПОЛЕ ОБГОВОРЕННЯ

- Освітньо-філософське осмислення чинників формування історичної пам'яті в аспекті НУШ
- Сучасний стан та перспективи формування історичної пам'яті в системі освіти України в умовах повоєнного відновлення
- Шкільний підручник як відбиток та інструмент історичної пам'яті
- Роль учителя/викладача у забезпеченні національної єдності та формуванні патріотів-державників
- Актуальний український та зарубіжний науковий дискурс історичної пам'яті



МЕТА ПРОВЕДЕННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

Обмін ідеями та результатами наукових пошуків між науковцями та освітянами-практиками щодо проблем історичної пам'яті як питомого чинника формування національної самоідентифікації української молоді і як складника фахової підготовки майбутніх освітян.



НАУКОВИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Кремень Василь Григорович — Президент Національної академії педагогічних наук України, дійсний член (академік) НАН і НАПН України, доктор філософських наук, професор (голова)

Топузов Олег Михайлович — віцепрезидент Національної академії педагогічних наук України, дійсний член (академік) НАПН України, директор Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (заступник голови)

Сисоєва Світлана Олександрівна — академік-секретар Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки Національної академії педагогічних наук України, дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Култаєва Марія Дмитрівна — завідувач кафедри філософії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, член-кореспондент НАПН України, доктор філософських наук, професор

Дічек Наталія Петрівна — завідувач відділу історії та філософії освіти Інституту педагогіки НАПН України, член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор



ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Сисоєва Світлана Олександрівна — академік-секретар Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки Національної академії педагогічних наук України, дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова)

Дічек Наталія Петрівна — завідувач відділу історії та філософії освіти Інституту педагогіки НАПН України, член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Ткаченко Лідія Іванівна — завідувач сектору науково-аналітичної обробки і поширення інформації Президії НАПН України, кандидат педагогічних наук

Кравченко Оксана Олексіївна — декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, доктор педагогічних наук, професор

Ладоня Катерина Юріївна — завідувач науково-організаційного відділу Інституту педагогіки НАПН України, доктор філософії в галузі філології

Дмитренко Сергій Олександрович — старший науковий співробітник сектору науково-аналітичної інформації і поширення інформації Президії НАПН України кандидат фізико-математичних наук

Максименко Віталія Дмитрівна — старший лаборант відділу історії та філософії освіти Інституту педагогіки НАПН України



ЗМІСТ

Кремень В. Г.
ВІТАЛЬНЕ СЛОВО УЧАСНИКАМ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ..... 12

Топузов О.М.
ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ
В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТІ..... 14

Саух П.Ю.
ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЯК РЕПРЕЗЕНТАТИВНА
ФОРМА ДІЙСНОСТІ. ЇЇ МІСІЯ
ТА КУЛЬТУРА ФОРМУВАННЯ 18

Бех І.Д.
ДВА ЕТАПИ РОЗВИТКУ
ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ..... 22

Удод О.А.
СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ НАРАТИВ
ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ
РОСІЙСЬКІЙ ІСТОРИЧНІЙ ПРОПАГАНДІ 27

Дічек Н.П.
ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ І ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ:
ВИМІРИ ДИСКУРСУ..... 30



Березівська Л. Д.
ПЕДАГОГІЧНІ БІОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
У КОНТЕКСТІ РЕКОНСТРУКЦІЇ
ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ 35

Гоголь Н. В.
ПРОЄКТ «ІНТЕНСИФІКАЦІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
ЗАСОБАМИ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ»:
ВІД ПРОБЛЕМИ
ДО ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ 39

Гупан Н. М.
ВПЛИВ ПІДРУЧНИКА
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
НА РОЗВИТОК ІСТОРИЧНОЇ
ПАМ'ЯТІ СЕМИКЛАСНИКІВ 43

Кочубей Т. Д.
РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА
У ФОРМУВАННІ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ 47

Яценко Т. О.
ПІДРУЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
УЧНІВ 5–7 КЛАСІВ 51



Столяренко О. В.,

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управліннясвітніми закладами
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID ID: 0000-0002-1899-8089

Столяренко О. В.,

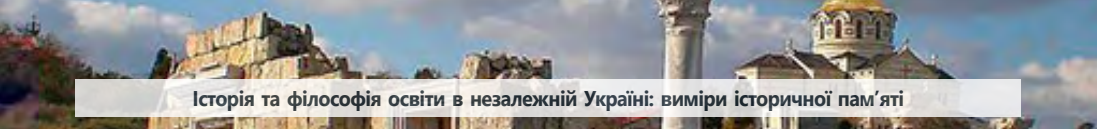
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов
Вінницький національний технічний університет
ORCID ID: 0000-0001-7080-0626

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ В НОВІЙ РЕАЛЬНОСТІ

Анотація. Філософія освіти зумовлена викликами нашого часу. Швидкий розвиток науки і техніки, стрімке впровадження у педагогічну практику інформаційно-комунікаційних технологій, вимагають формування у випускника закладу вищої освіти, наявності не тільки набору певних знань, умінь і навичок, що є основою спеціальності, а й формування професійних компетентностей, професійно значущих якостей і здатностей особистості, пов'язаних з комп'ютерною грамотністю, інформаційною компетентністю. Одним із викликів нової реальності є готовність фахівця до виконання професійних обов'язків в руслі Концепції сталого розвитку, здатності до цифрової трансформації не тільки педагогічного процесу, а й в цілому соціально-економічної сфери; проектування індивідуальної освітньої траєкторії та організації процесу педагогіки партнерства, співробітництва між усіма учасниками взаємодії майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: філософія освіти, інформаційно-комунікаційні технології, професійні компетентності, комп'ютерна грамотність, інформаційна компетентність, інформаційний простір, інноваційні технології, Концепція сталого розвитку.

Сучасний період розвитку суспільства, оновлення всіх сфер його соціального і духовного життя потребує якісно нового рівня освіти. В умовах державотворення в Україні, яка стала на



шлях демократизації, відкритості та гуманістичних орієнтацій [2], поряд з питаннями про суспільний устрій постають проблеми чіткого визначення національної ідеї, ціннісних орієнтирів, виховного ідеалу, нових тенденцій в освітянській галузі, які б базувалися на міжнародних стандартах. Перший етап трансформації в країні завершено «завдяки інноваційному імпульсу, що надала «інформаційна хвиля «науково-технічного прогресу суспільства; прискорився темп цивілізаційного розвитку» [4]. Подальша логіка розвитку суспільства пов'язана з інноваційними реформами, перш за все, в освіті. Нові цілі її модернізації спрямовані на досягнення інтеграції, вищого рівня розвитку, що має відповідати потребам часу та особистості, яка має все необхідне для самореалізації в соціумі, що постійно змінюється.

В умовах інтеграції, глобалізації активного розвитку сучасного суспільства знань, нового інформаційного простору, здійснюється впровадження інноваційних технологій. Основоположним напрямом і основним фактором розвитку кожної особистості сьогодні є освіта і наука. Тобто, реформація повинна відбуватися першочергово саме в цих сферах, оскільки вона виступає серйозним дієвим фактором підвищення інноваційно- інтелектуального потенціалу країни. Законом України «Про Концепцію сталого розвитку України» у підрозділі «Освіта, наука та культура» передбачено, що на шляху країни до сталого розвитку особливе значення у створенні методологічних і технологічних основ економічних, соціальних та екологічних [2] перетворень належатиме освіті і науці. Що саме вони виступають провідними чинниками формування інтелектуального потенціалу нації та духовності громадян, визначають державну політику. Розвиток освітньої галузі в Україні, згідно з цим документом, спрямовується на утвердження в суспільстві принципів демократії, гуманізму, забезпечення якості підготовки фахівців на основі сучасних досягнень науки і технологій.

Актуальність проблеми технологізації освіти пояснюється бурхливим розвитком і розповсюдженням різноманітних інновацій, в тому числі і нових педагогічних технологій. Використання їх у освітньому процесі дозволяє викладачам впливати на мотивацію суб'єктів, реалізувати не лише теоретичну, а й практичну спрямованість професійної підготовки.

Саме тому філософію освіти ми вбачаємо у руслі концепції сталого розвитку суспільства, що передбачає встановлення балансу

між задоволенням сучасних потреб людства і захистом безпеки та інтересів майбутніх поколінь. Прихильники сталого розвитку вважають його найперспективнішою ідеологією XXI століття і, навіть усього третього тисячоліття, яка, з поглибленням наукової обґрунтованості, витіснить усі наявні світоглядні ідеології, як такі, що є фрагментарними, неспроможними забезпечити збалансований прогрес цивілізації.

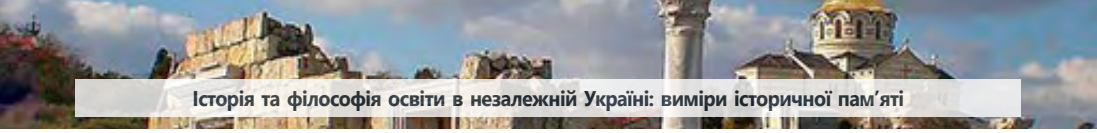
Сталий розвиток – це керований процес, основою якого виступає системний підхід та сучасні інформаційні технології, які дозволяють швидко моделювати варіанти напрямків розвитку, з високою точністю прогнозувати їх результати та обирати найоптимальніший із них.

Позитивні зрушення і досягнення декларують розвинені країни Європейського Союзу, США, Японія [4]. Але є й такі, які на перше місце висувають одну стратегічну мету – вижити. Саме вони провокують загрози (нестача продовольчих та інших ресурсів, бідність, насилля, жорстокість, війни, завоювання чужих територій), що поширюються до інших держав та їхніх регіонів. Близьке сусідство з ними формує загрозу екологічної кризи, а глобалізація, яка стрімко набирає обертів, сприяє загостренню економічних та соціальних небезпек, що зрештою торкаються й регіонального розвитку, зокрема. Тому таким актуальним сьогодні виступає завдання формування глобального гуманістичного світогляду, підготовка майбутніх фахівців у руслі цих тенденцій, виховання молодого покоління на основі ціннісного ставлення до людини, до природи [3].

Адже парадигма сталого розвитку включає в себе не лише вимоги до захисту довкілля, а й до встановлення соціальної справедливості, викорінення расової й національної дискримінації [4].

Майбутнім учителям вкрай необхідні знання про інноваційні зміни в системі сучасної освіти, розуміння сутності педагогічних технологій, оволодіння інтерактивними формами і методами навчання, умінням аналізувати і оцінювати індивідуальні результати. Інноваційні технології навчання здобувають сьогодні в Україні все більше прихильників і використовуються в освітньому процесі і при викладанні різноманітних навчальних предметів. Вони показують нові можливості, які можна відобразити у факторі підвищення ефективності навчальної діяльності в цілому.

Посилена увага у професійній підготовці приділяється формуванню компетентностей як інтегральних характеристик фахівця,



що включає в себе комплекси професійних, соціально-особистісних і універсальних здібностей людини, які дозволяють їй успішно розв'язувати актуальні та перспективні професійні завдання [3]. Компетентність є сукупністю компетенцій, які в свою чергу поділяють на ключові, необхідні без винятку всім випускникам і базові, професійні, що відповідають конкретній спеціальності. Ключові компетенції ми згрупували у два блоки: 1) здатність до розвитку готовності до самоосвітньої діяльності (вивчати, шукати, думати); 2) здатність до розвитку готовності до виробничої діяльності (розпочинати справу, співпрацювати, адаптуватися).

Базові компетентності поділяємо на три групи: загальнокультурні, методологічні, професійно-орієнтовані. Загальнокультурні компетентності – потреба в самоосвіті та саморозвитку; моральна позиція особистості та її вплив на професійну та педагогічну діяльність; цілісні уявлення про людину, суспільство, культуру, науку і технологію в сучасному світі; потреба і здатність підтримувати своє фізичне та психічне здоров'я; знання про підтримку працездатності у швидкозмінних умовах життя; готовність до використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі; готовність до творчої діяльності. Методологічні компетентності – готовність до організації освітнього процесу в закладі освіти; розв'язувати професійно-педагогічні проблеми в умовах невизначеності; готовність до інноваційної діяльності у своїй професійній галузі; здатність до рефлексії, самоконтролю і корекції процесу професійної діяльності. Професійно-орієнтовані компетентності – готовність до оволодіння студентами відповідним рівнем кваліфікації робочої професії або службовця, до розробки змісту і дидактичних засобів професійного навчання; здатність до впровадження в навчально-виховний процес сучасних технологій професійного навчання та виховання; готовність до планування та проведення уроків (занять), застосовуючи сучасні методи, організаційні форми та засоби навчання; готовність до складання переліків навчально-виробничих робіт, їх нормування, експлуатації та обслуговування навчально-виробничого устаткування, складання планів роботи в групі; готовність до організації позанавчальної діяльності студентів, до використання індивідуального підходу у вихованні.

Отже на даному етапі розвитку в Україні відбуваються інтеграційні процеси. Нерозривну єдність складають освіта, наука,

виробництво [1]. Вони впливають на становлення нової системи знань, формування у майбутніх фахівців професійних компетентностей, гуманістичного світогляду, що відображається у зміні освітньої парадигми, що базується на концепції сталого розвитку сучасного суспільства. Інноваційні, інтерактивні технології, які використовуються у ЗВО, стимулюють пізнавальну, мотиваційну, практичну соціально ціннісну діяльність, самостійність і активність здобувачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кремень В. Г. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму; Нац. акад. пед. наук України. К.: Пед. думка, 2012. 368 с.
2. Столяренко О. В., Коваль Ю. А. Глобалізація в руслі екологічних проблем людства і виховання гуманістичних цінностей. Сучасні тенденції розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Вінниця: Вінницький кооперативний інститут. 29-30 березня 2022. С.81–83. URL :http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream
3. Stoliarenko, O., Stoliarenko, O., Prokopchuk, V. Zhuravlova, L., Demchenko, I., Martynets, L., & Yakovliv, V. (2021). Fostering a Values-Based Attitude towards a Person in Secondary Schools in the Post-Soviet Space. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala, 13(3), 166–188. https://doi.org/10.18662/rrem/13.3/446 Режим доступу:https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/3475 Web of Science Core Collection
4. Stoliarenko O., Stoliarenko O., Oberemok A., Belan T., Piasetska N., & Shpylova M. (2021). Shaping a Values-Based Attitude toward Human in the Context of Postmodernism via the Structural-Functional Model. Postmodern Openings, 12(3), 173-189. DOI: https://doi.org/10.18662/po/12.3/334